

УДК 338.124.2 (477)

Ж. С. Октисюк,
слухач магістратури кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування,
Національний університет охорони здоров'я України імені П. А. Шупика
ORCID ID: 0000-0003-3604-9183

Н. П. Кризина,
д. держ. упр., професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного
адміністрування, Національний університет охорони здоров'я України імені П. А. Шупика
ORCID ID: 0000-0003-2074-961x

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.8.113

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ

Zh. Oktysiuk,
Master's student of the Department of Management health care and public administration,
Shupyk National Healthcare University of Ukraine Kyiv, Ukraine
N. Kryzyna,
Doctor of Sciences in Public Administration, Professor of the Department of Healthcare Management
and Public Administration, Shupyk National Healthcare University of Ukraine Kyiv, Ukraine

PREVENTION OF CORRUPTION IN THE CIVIL SERVICE: CURRENT STATUS AND PROBLEMS

Корупція є ключовим викликом, який заважає розвитку України. Вона проникла всюди та створила загрози системі влади в державі та її економічного і соціального благополуччя. Корупція є підґрунтям для злочинності, зводячи на нівець всю роботу правоохоронних органів і послаблюючи діяльність правоохоронної системи загалом. Корупція розвивається не зважаючи на зміни законодавства і правила та навіть технологій.

За результати опитування, що проводилося в 2020 р., громадяни назвали корупцію другою за значимістю проблемою держави, після військових дій на Сході України.

Суспільний запит на подолання корупції й злочинності загалом вимагають від правоохоронної системи відповідної відповіді та підвищення ефективності в управлінні усіма засобами для запровадження нових підходів щоб протидіяти злочинності та філософії правоохоронної діяльності загалом. Головними чинниками, які свідчатимуть про ефективну протидію корупційним правопорушенням правоохоронними органами — це рівень системи концентрації, накопичення та використання різної інтегрованої оперативної-розшукової інформації.

Статтю присвячено висвітленню та класифіковано заходи по запобіганню та протидії корупції на державній службі за напрямками. Особливу увагу приділено антикорупційним заходам морально-ідеологічного спрямування. Обґрунтовано необхідність створення та застосування Концепції реалізації морально-ідеологічних антикорупційних заходів.

Нами було розглянуто питання ефективних запобігань та протидії корупції є однією із найважливіших проблем, які намагається вирішити сучасна Українська держава. Також інтерес до зазначеного питання був викликаний тим, що корупція провокує й поглиблює суспільні кризові явища, сильно знижує імідж України на світовій арені, досить негативно впливає на мікро- а також макроекономічні процеси. Стоїть на заваді налагодженню конструктивного діалогу між владою і громадянськістю. Руйнує засади будівництва правової держави і громадянського суспільства. Тому, на нашу думку, розробка та впровадження заходів антикорупційного спрямування є одним із першочергових завдань державної влади.

На шляху до поглибленого вивчення цього питання нами було вивчено антикорупційне законодавство, низку нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію корупції; розглянуто діалог Української держави із світовою спільнотою щодо вироблення ефективних

механізмів протидії та подолання корупції; дослідження питань запобігання корупції та боротьби з нею. Попри це, корупція продовжує залишатися однією із нагальних для вирішення проблем українського суспільства.

Corruption is a key challenge to Ukraine's development. It has permeated everywhere and posed a threat to the state's system of government and its economic and social well-being. Corruption is the basis for crime, nullifying all law enforcement work and weakening the law enforcement system as a whole. Corruption develops despite changes in legislation and regulations and even technology.

According to the results of a survey conducted in 2020, citizens called corruption the second most important problem of the state, after the hostilities in eastern Ukraine.

The public demand to tackle corruption and crime in general requires the law enforcement system to respond appropriately and to improve the management of all means to introduce new approaches to combat crime and the law enforcement philosophy in general. The main factors that will indicate the effective counteraction to corruption offenses by law enforcement agencies are the level of the system of concentration, accumulation and use of various integrated operational and investigative information.

The article is devoted to the coverage and classification of measures to prevent and combat corruption in the civil service by areas. Particular attention is paid to anti-corruption measures of moral and ideological orientation. The necessity of creation and application of the Concept of realization of moral and ideological anti-corruption measures is substantiated.

We have considered the issue of effective prevention and counteraction to corruption is one of the most important problems that the modern Ukrainian state is trying to solve. Also, interest in this issue was caused by the fact that corruption provokes and deepens social crises, greatly reduces the image of Ukraine on the world stage, has a very negative impact on micro— and macroeconomic processes. It stands in the way of establishing a constructive dialogue between the authorities and the public. Destroys the foundations of the rule of law and civil society. Therefore, in our opinion, the development and implementation of anti-corruption measures is one of the priority tasks of state power.

On the way to an in-depth study of this issue, we studied anti-corruption legislation, a number of regulations aimed at preventing and combating corruption; the dialogue of the Ukrainian state with the world community on the development of effective mechanisms to combat and combat corruption is considered; research on preventing and combating corruption. Despite this, corruption remains one of the most pressing issues in Ukrainian society.

Ключові слова: корупція, запобігання корупції, протидія корупції, антикорупційні заходи, антикорупційні заходи.

Key words: corruption, corruption prevention, anti-corruption, anti-corruption measures, anti-corruption measures.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розуміння побудови ефективної правової держави пов'язане із здоланням корупції в державних органах влади та управління. Основи корупції ґрунтуються на поганому законодавстві, спираються на помилки фінансової системи та поширюються через відсутність належного контролю за діяльністю посадових осіб, органів державної і місцевої влад. Боротьба з корупцією — це головне завдання влади в країні, бо вона повністю унеможливорює проведення будь-яких позитивних реформ в Україні.

Кожен президент нашої країни постійно називав корупцію першочерговою проблемою українського суспільства. Всі намагалися її подолати, проте не змогли. Верховна рада України теж приймала закони, що були направлені на боротьбу із корупцією. Проте на сьогодні суттєвих практичних кроків стосовно вирішення цієї проблеми зроблено не було, а відповідно, бажаних ре-

зультатів не було досягнуто. Корупція є поширеним явищем в Україні та є головною перешкодою її демократичного і економічного розвитку.

Корупція продовжує залишатися однією із нагальних для вирішення проблем українського суспільства.

Згідно з даними міжнародної організації Transparency International [1], на початок 2020 року Україна належить до когорти держав із найбільшим поширенням корупційних діянь. Негативне сприйняття корупції громадянами можна пояснити відсутністю відчутних реформ в сфері протидії корупції. В свідомості громадян за останні роки корупція стала абстрактним терміном, що є сам по собі. Всі про неї говорять та з нею борються, проте безрезультатно. Для багатьох політиків боротьба з корупцією є звичайним піаром. Проте переважна більшість громадян доволі важко уявляє, що таке "корупція", адже цей термін включає у себе багато різних проявів слабкості людської природи.

Виходячи зі всього вищезазначеного, актуальність обраної теми для наукового дослідження не викликає сумніву, а є конче необхідною як для наукової доктрини, так і для практичної реалізації боротьби з запобігання корупції на державній службі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання запобігання та протидії корупції були висвітлено у працях таких дослідників. М. Бездольний. О. Хмара зосередив свою увагу на протидії корупції з боку громадськості, І. Печенкін — з боку органів примусу. Правові проблеми досліджував М. Мельник, Р. Кулаковський висвітлював проблеми у боротьбі з корупцією.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є теоретичний огляд боротьби з корупцією, дослідження основних напрямів запобігання та протидії корупції на державній службі, запропоновано для прикладу метод боротьби Швейцарії, напрацювання конструктивних пропозицій щодо вирішення проблеми корупції в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Корупція є одним із головних чинників, що не дозволяє ефективно функціонувати органам державної влади, який порушує стабільність держави. Небезпека ко-

рупції — це серйозна перешкода на шляху розвитку України. Корупція утворює загрозу національній безпеці і демократичному розвитку країни. Саме тому ця проблема є актуальною. Гостро стоїть проблема поширення корупції серед посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування.

Негативний вплив корупційних діянь на формування громадянського суспільства в Україні стає більш відчутним та на сьогодні створює велику загрозу національній безпеці держави. Починаючи із порушення службового обов'язку, корупція провокує порушення інших суспільних відносин: перешкоджає проведенню важливих соціально-економічних реформ, підкреслює соціальну нерівність громадян, нарощує соціальну напругу у суспільстві, порушує головні принципи соціальної справедливості, заважає доступу громадян до соціальних фондів [1, с. 117].

На сьогодні корумпованість і бюрократія займають значне місце в нашій державі. Вони вразили практично всі органи державної влади і напрями їхньої діяльності та звели до нуля рівень довіри до державних інституцій з боку населення і міжнародної спільноти. Корупційні прояви у державних органах влади руйнують авторитет всіх його співробітників. Справедливість, як універсальний регулятор суспільних відносин дискредитується корупцією та перетворює його на засіб задоволення приватних та корпоративних інтересів. Корупція повністю змінює сутність діяльності всієї державної вла-

Таблиця 1. Класифікація заходів запобігання та протидії корупції на державній службі

№ з/п	Класифікаційний напрям	Заходи
1	Адаптаційний	Приведення структури державної служби України у відповідність з рекомендаціями та стандартами країн-членів ЄС
2	Забезпечення прозорості та гласності	Забезпечення прозорості прийняття рішень за допомогою конкурсів, тендерів. Створення прозорої системи найму та просування по службі державних службовців. Визначення переліку інформації, яку органи державної влади зобов'язані зробити доступною з метою розвитку громадянського суспільства та формування цивілізованого підприємницького середовища. Розробка та впровадження диверсифікованої системи громадського контролю за діяльністю органів державної влади. Мінімізація контактів чиновників з громадянами за допомогою використання мережі Інтернет
3	Каральний	Створення системи ефективної протидії корупції, за якої вчинення корупційних діянь тягне неминучу відповідальність осіб, винних у їх вчиненні, з настанням негативних соціальних та службових наслідків (втрати пенсійного забезпечення; обмеження кар'єрного зростання, зайняття політичною діяльністю)
4	Організаційно-управлінський	Зменшення кількості “хабаромістких” функцій державної служби. Чітке законодавче визначення процедур прийняття управлінських рішень. Оптимізація чисельності державних структур з метою уникнення паралелізму в роботі, зменшення кількості контрольних та наглядових інстанцій. Удосконалення механізмів контролю за достовірністю декларування державними службовцями своїх доходів та витрат; забезпечення реальних правових наслідків недостовірного декларування з урахуванням розміру прихованих надходжень. Формування єдиної міжвідомчої комп'ютерної інформаційної системи для обліку відомостей щодо фактів корупції та корупційних діянь з правом доступу до неї усіх правоохоронних органів та Голодержслужби. Закріплення обов'язку державного службовця звільнятися з посади в разі обрання у представницькі органи. Запровадження правового інституту ротації кадрів державної служби на окремих посадах. Усунення функціональних конфліктів у діяльності органів виконавчої влади. Використання в процесі застосування дозвільних процедур принципу “позитивного адміністративного мовчання”
5	Правовий	Уніфікація нормативно-правових актів у сфері державної служби України. Удосконалення правового механізму проведення атестації державних службовців. Розроблення та прийняття Адміністративно-процедурного кодексу України, в якому слід визначити принципи раціоналізації адміністративних процедур
6	Превентивний	Запобігання соціальним передумовам корупції та усунення причин, що спричинюють вчинення корупційних діянь
7	Соціально-економічний	Створення системи суспільних відносин, за якої правомірне поведінка службовців публічної служби є соціально престижною і вигідною. Забезпечення справедливої та адекватної оплати праці державних службовців, завдяки чому можна було б уникнути негативних проявів протегування, клановості та сімейності

Джерело: розроблено автором за джерелами [6—10].

ди, яка перестає виконувати свою функцію й стає інструментом неправомірного задоволення особистих або групових інтересів певних осіб, включно з посадовими особами державних органів.

Аналіз деяких наукових напрацювань [6—9] дав автору змогу класифікувати заходи антикорупційного характеру на державній службі, об'єднавши ці дані у групи за такими напрямками: адаптаційний, забезпечення прозорості та гласності, каральний, організаційно-управлінський, правовий, превентивний, соціально-економічний (див. табл. 1).

Як видно у таблиці 1, саму велику кількість заходів з подолання корупції на державній службі об'єднує у своєму складі організаційно-управлінський напрям. Досить велику увагу науковці приділяють питанням запобігання та протидії корупції звернули на такі напрями, як забезпечення прозорості та гласності державної служби і правовий. Припустимо, що зазначений підхід до даного питання був продиктований особливостями соціально-економічних, політичних, правотворчих процесів, умови яких і визначили основну спрямованість антикорупційних заходів.

Значну роль у боротьбі з корупцією треба приділяти процесу виявлення корупційних ризиків в діяльності органів державної влади загалом та у їх співробітників зокрема для її нейтралізації і попередження подальшого розвитку корупційних діянь, що охоплює всю державну владу та робить її все більш неієздатною.

Потрібно вказати на стійку тенденцію до зростання кількості корупційних правопорушень в державних установах. Вона проявляється різними формами, найнебезпечнішими з яких є вчинення особою, що уповноважена на виконання державницьких функцій, таких посадових злочинів: зловживання владою чи посадовим становищем, перевищення службових повноважень, отримання хабара і розкрадання державного майна шляхом зловживання службовим становищем. Таке негативне явище, вразило всі органи державної влади і напрями їхньої діяльності [4].

Отже, ефективність протидії цьому негативному явищу полягає в системному підході з боку антикорупційних органів, чіткому визначенні пріоритетів та наданні належного забезпечення. Ігнорування однієї із вказаних складових значно знижує ефективність антикорупційної діяльності в державних органах влади. Протягом останніх років корупція в Україні стала однією із головних загроз національної безпеки та однією із ключових і найбільше політизованих проблем, про яку більше говорять, аніж вирішують. Згідно даних Індексу сприйняття корупції у 2020 році наша держава зі 180 країн опинилася на 126 місці (серед таких країн як Киргизстан, Азербайджан і Джибуті). Не зважаючи на те, що в Україні за останні 6 років було створено нові антикорупційні органи (в кількісному відношенні яких не існує в жодній країні Європи та світу) та навіть "антикорупційний суд", боротьба із корупцією за цей час не стала успішнішою ні у кількісному, ні у якісному вигляді [6].

Дані статистики свідчать, що у 2020 р. у порівнянні із 2019 р. суттєво зменшилась кількість зареєстрованих корупційних кримінальних правопорушень (2517 та 3679 відповідно). Крім того, у слідчих правоохоронних підрозділах (окрім НАБУ) за минулий рік перебувало 2920 кри-

мінальних проваджень що мали ознаки корупції, що також є значно менше, аніж в 2019 р. (3531 впровадження) [10].

Згідно результатів досудового розслідування слідчими та прокурорами до суду було скеровано 2156 обвинувальних актів про корупційні діяння, яких теж було менше аніж у 2019—2018 рр. (2226 та 2746 відповідно), стосовно 2515 обвинувачених, кількість яких теж зменшилася порівняно з 2019—2018 рр. (2608 та 5860 обвинувачених відповідно), тільки 266 осіб (10,6%) знаходились під вартою (у 2019 р. — 386 осіб). Зазначені дані спростовують заяви про успішність боротьби з корупцією в Україні. Згідно інформації НАБУ, його детективами у 2020 р. розслідувалося 2364 кримінальних проваджень, за результатами яких 401 особі було повідомлено про підозру (139 — за I півріччя та 262 — за II), проте на Офіційному сайті НАБУ значилось про повідомлення підозри тільки 221-й особі, у той час як звіти Бюро зазначають про вручення підозр лише 153 особам [11].

Найбільшим свідченням погіршення результативності діяльності новоутворених антикорупційних органів по боротьбі з корупцією (НАБУ та САП) говорить те, що за минулі два роки ними було скеровано до суду лише 135 обвинувальних актів (67 у 2020 р. та 68 у 2019 р.), що майже на 30% менше аніж за один 2018 р. в якому таких обвинувальних актів було 185. Також потрібно зазначити, що кількість направлених до суду обвинувальних актів антикорупційними органами у 2020 р. становить 16% від загальної кількості проваджень про корупційні злочини, які були закінчені детективами НАБУ.

Стосовно ефективності діяльності антикорупційних органів (НАБУ та САП) можна також відмітити злочини, що розслідувалися детективами антикорупційних органів за минулий рік. Із 67 направлених до суду обвинувальних актів: 14 — ст. 191 КК України (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем), 12 — ст. 364 КК України (зловживання владою і службовим становищем), 11 — ст. 366-1 КК України (злополучне декларування недостовірної інформації), доказування якої взагалі не представляє будь-якої складності, 10 — ст. 368 КК України (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою), 5 — ст. 369-2 КК України (зловживання впливом), 4 — ст. 209 КК України (легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом), 3 — за іншими статтями, що не мають практично ніякого відношення до корупції та 1 — за ст. 368-2 КК України (незаконне збагачення) [3].

Таким чином, можна констатувати, що за минулий рік НАБУ та САП закінчили та направили до суду лише десять кримінальних проваджень про одержання неправомірної вигоди, та одне про незаконне збагачення. Низьку результативність та ефективність роботи антикорупційних органів показує і практика розгляду судами обвинувальних актів, що були направлені НАБУ та САП. За минулий рік лише десять обвинувачених були засуджені і обвинувальні вирoki відносно них вступили у законну силу, а це становить 2% від кількості притягнутих корупціонерів до кримінальної відповідальності. Для порівняння: у 2018 р. було засуджено 35, а у 2019 р. — 47 осіб [13].

Звернемо увагу на категорію осіб, проти яких в минулому році НАБУ та САП закінчили досудові розслідування й направили обвинувальні акти до суду: 27 справ — це 1 народний депутат України, 3 депутата обласних рад, 3 посадові та службові особи КМ України, 3 держслужбовці категорії "А", 1 посадова особа місцевого самоврядування, 11 суддів, 2 службові особи судової гілки влади, 2 прокурори і 1 військовослужбовець ВОС ЗС України. Інші 115 осіб, на думку автора, не мають ніякого відношення до категорії високопосадовців. Це керівники великих підприємств, юридичні працівники та 81 "інша особа", які не мають ніякого відношення до передбачених п. 1. ч. 4 ст. 216 КПК України суб'єктів, для розслідування та покарання яких було створено антикорупційні органи, а тому не є компетенцією вищевказаних органів [8].

Можна привести ще один приклад, який свідчить не на користь новостворених органів (НАБУ та САП) боротьби з корупцією в державі. Згідно даних за 2020 р., частка обвинувальних актів про корупційні злочини, що були доведені до суду детективами НАБУ становить 3%. Усі інші — це робота слідчих поліції, прокуратури (включно з військовою) та СБУ.

Зазначимо категорії корупційних діянь, що були скоєні та зафіксовані у обвинувальних актах усіх органів правопорядку:

- привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем — 52% (1106);
- одержання неправомірної вигоди — 23% (506);
- зловживання владою та службовим становищем — 9% (199);
- зловживання впливом — 7,5% (165) [9].

Зауважимо, що дані показники повинні підтвердити суд обвинувальним вироком. Проте в 2020 р. за вчинення корупційних дій судами визнано винними 2515 осіб, що близько до 2019 р. — 2565, але тільки відносно 695 осіб судові рішення набрали законної сили (менше ніж у 2019 р. — 994 та майже у 3 рази менше аніж у 2018 р.). З них тільки 550 злочинців засудили до різних видів покарання (766 у 2019 р. і 1692 у 2018 р.) та лише 42-х позбавили волі (у 2019 р. 53 особи), а більше 400 осіб, за свої корупційні діяння, заплатили штраф [8].

Хочеться зауважити, що згідно Закону України "Про державний бюджет на 2020 рік", на діяльність антикорупційних органів, таких як НАБУ, САП, НАЗК, ВАСУ та ДБР було виділено більше трьох мільярдів гривень, а сума відшкодувань завдяки їхній роботі склала трохи більше мільярда. Ситуація у інших органів правопорядку виглядає не набагато кращою. А тому, враховуючи вищенаведену інформацію, можна констатувати факт неефективної роботи антикорупційних органів в Україні, причин якої досить багато — від некомпетентії співробітників до прямої їх участі в злочинних корупційних схемах.

Для більшого розуміння суті боротьби з корупцією, звернемось до світового досвіду. Протягом останніх століть така боротьба у різних державах велась по-різному. Для України доволі корисним може стати досвід Швеції, в якій корупція була досить великою до середини XIX ст. Керівництвом держави там було прий-

няте рішення провести модернізацію, наслідками якої став комплекс заходів, що були націлені на усунення меркантилізму. Після цього державне регулювання відбувалося стосовно домашніх господарств, а не організацій та було засновано переважно на стимулах (податки, пільги та субсидії), аніж на заборонах та дозволах [7].

Для об'єктивної й прозорої оцінки роботи державних органів громадянам відкрили доступ до внутрішніх документів державного управління, що дозволило усім бажаючим зрозуміти, як працює держава, а також сформували незалежну й ефективну судову систему. Одночасно парламентом та урядом були встановлені високі етичні норми для адміністраторів і жорсткий контроль щодо їх виконання.

Поступово, соціальною нормою серед бюрократії, стала чесність. Заробітні плати чиновників попервах перевищували заробітки працівників робітничих спеціальностей у 12—15 разів, але згодом така різниця знизилася до 2-х разів. Результатом таких реформ стало те, що вже протягом більше 150 років Швеція є країною із найнижчим рівнем корупції в світі [10].

На сьогодні в Швеції проблема корупції не становить значної небезпеки для суспільства, а тому в країні не існує ніяких спеціальних урядових програм або спеціалізованих державних органів боротьби з корупційними діяннями. Явища корупції і хабарництва в Швеції визначені в Кримінальному кодексі, Кодексі про судочинство, Акті про аудит і інших законодавчих та підзаконних актах. Натеper громадська думка в цій країні є доволі впливовою і за наявності навіть малої недовіри до чиновника, він позбавляється своєї недоторканності та звільняється з посади, із заборонаю в майбутньому займати будь-які державні посади й вести приватний бізнес.

Парламент Швеції не має окремої спеціальної структури антикорупційного контролю, що займалася б питаннями корупції в державі. Проте, в разі потреби, до цих питань долучається Конституційний комітет та Комітет в справах юстиції. Вагому роль у боротьбі з корупцією також відіграє парламентський омбудсмен юстиції, що наділений правом порушувати кримінальні справи проти посадових осіб [13, с. 202].

Таким чином, боротьба з корупцією за допомогою тільки адміністративних методів — це досить довгий та складний процес. Також зазначимо, що в світі не існує ідеальних схем для боротьби таким негативним явищем, як корупція. Проте і метою таких заходів є не повне знищення корупції в українському суспільстві, а її мінімізація й обмеження у певних рамках. Позитивним результатом можна буде назвати факт, коли на кожен витрачений на боротьбу з корупцією гривню, бюджет отримує понад однієї гривні доходу за рахунок зменшення корупційних оборотів.

Найефективніший спосіб боротьби з корупцією в Україні — це співпраця громадян з правоохоронними органами. Такою співпрацею є взаємодія між суб'єктом, що не має спеціальних повноважень в сфері протидії корупції, чи наділений окремими повноваженнями в даній сфері, що визначаються законом, із правоохоронними органами: НАБУ, НАЗК, САП, антикорупційним судом, Службою безпеки, органами прокуратури, орга-

нами Нацполіції, ДФС, митними органами, органами захисту прав споживачів, інші. Таким чином, під органами Національної поліції, суб'єктом запобігання і протидії корупції потрібно розуміти органи, що згідно чинного законодавства у межах своїх повноважень здійснюють ряд спеціальних заходів, що направлені на попередження корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень, реагування на факт вчинення цих правопорушень та притягнення винних в їх скоєнні осіб до відповідної юридичної відповідальності [1, с. 75].

Статтею 1 Закону України "Про запобігання корупції" [2] зазначено, що органи Національної поліції є спеціально уповноваженим суб'єктом в сфері протидії корупції. Згідно з положеннями цього Закону, Національна поліція проводить перевірку щодо відомостей про притягнення особи /осіб до кримінальної відповідальності, наявності судимості, її зняття та погашення (ч. 4 ст. 57 Закону). Протидія злочинності (яка передбачає й протидію корупції) є одним із завдань, що покладені на органи Національної поліції згідно Закону України "Про Національну поліцію" (ст. 2) [3].

Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 26 Закону України "Про Національну поліцію" поліція наповнює і підтримує у актуальному стані бази даних, які входять до єдиної інформаційної системи МВС України, відносно зареєстрованих кримінальних і адміністративних корупційних правопорушень, осіб, що їх вчинили і результатів розгляду таких правопорушень в судах. В цьому випадку йдеться й про протидію корупції, адже це стосується уже вчинених правопорушень. Проте, здійснюючи визначені заходи, поліція одночасно і запобігає корупції, бо вживає заходів стосовно інформаційного забезпечення антикорупційної діяльності і створює умови для підвищення її ефективності [1, с. 74].

Повноваження Національної поліції в сфері протидії корупції закріплені Положенням про Національну поліцію, що затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. [4]. Згідно з п. 5 цього Положення Національна поліція із метою організації своєї діяльності забезпечує у межах повноважень, що передбачені законом, здійснення заходів стосовно запобігання корупції, порушень законності, службової дисципліни та контролює їх реалізацію у центральному органі управління Національної поліції, територіальних органах, на підприємствах, у установах і організаціях, які належать до сфери її управління. В такому випадку йдеться про внутрішній аспект запобігання корупції.

У Криміно-процесуальному кодексі України (ст. 216) [5] визначено, що слідчі органи Національної поліції здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, що передбачені законом України про кримінальну відповідальність, окрім тих, що віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування. Цими правопорушеннями є зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364-1 КК України) [6], зловживання повноваженнями особами, що надають публічні послуги (ст. 365-2 КК України), підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 368-3 КК України), підкуп особи, що надає публічні послуги (ст. 368-4 КК України) та інші.

Відповідними положеннями Кодексу України про адміністративні правопорушення [7] передбачено право Національної поліції попереджувати і запобігати проявам корупції. Згідно зі ст. 255 Кодексу, уповноважені посадові особи Національної поліції мають право складати протоколи про такі адміністративні правопорушення: порушення обмежень стосовно сумісництва і суміщення із іншими видами діяльності (ст. 172-4 КпАП України), порушення встановлених законом обмежень стосовно отримання подарунків (ст. 172-5 КпАП України), порушення вимог фінансового контролю (ст. 172-6 КпАП України), невжиття заходів стосовно протидії корупції (ст. 172-9 КпАП України), інше.

ВИСНОВКИ

Корупційні діяння в Україні є доволі масштабними. Вона є причиною погіршення економічної ситуації в країні та зниження рівня вітчизняної безпеки. Вищі посадові особи держави постійно висловлювалися стосовно необхідності боротьби з корупцією, проте практичних кроків у цьому напрямі, який є важливим для всього суспільства, було зроблено замало.

Корупція, як явище, впливає на економічну стабільність громадян та на їх моральні принципи. Головна причина її поширення — це безкарність. Зауважимо, що корупція не може існувати у великих обсягах у державі без політичної волі. Заради справедливості зазначимо, що станом на 2020 р. у світі не існує держави, у якій зовсім не існувало б корупції. Корупція, як явище, з'явилося досить давно. Є певна категорія людей для яких вступ на владну посаду асоціюється з розширенням можливостей власного незаконного збагачення. Навіть існує цитата: "Якщо Ви бажаєте побачити негативні риси будь-якої людини — наділіть її владою". У будь-якому суспільстві є особи, що не бажають жити згідно чинного законодавства, а також особи, що їм допомагають порадами або вчиненням конкретних справ.

З вищевказаного можна зробити висновок, що Національна поліція України — це один з головних органів по боротьбі із корупційними правопорушеннями і правопорушеннями, що пов'язані із корупцією. Правовий статус Національної поліції як суб'єкта запобігання і протидії корупції закріплений в ряді нормативних правових актів України. Окрім того, в них мають своє відображення функції і повноваження зазначеного правоохоронного органу в боротьбі з таким негативним явищем, як корупція.

Література:

1. Бригінець О.О. Правове регулювання фінансової безпеки України: монографія. Ірпін: Університет ДФС України, 2016. 362 с.
2. Іваньков О.І. Міжнародно-правові стандарти у сфері забезпечення захисту прав засуджених до позбавлення волі: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2016. 229 с.
3. Коваль А.О. Стан і тенденції вчинення корупційних правопорушень персоналом Державної кримінально-виконавчої служби України. Актуальні проблеми запобігання корупційним проявам у Державній кримінально-виконавчій службі України: матеріали наук.-практ.

семинару (Київ, 12 квіт. 2012 р.): Держ. пенітенціар. служба України, 2012. С. 31—35.

4. Лисенко В.О. Кримінологічна характеристика та запобігання корупційним проявам у державній кримінально-виконавчій службі. Право і суспільство. 2018. № 1. С. 117—122.

5. Майборода І.А. Правова природа понять соціального та правовий захист персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України. Актуальні питання підготовки фахівців у вищих навчальних закладах: досвід, проблеми, перспективи: матеріали Міжнар. наук.практ. конф., присвяч. 3-й річниці утворення навч. закладу (м. Чернігів, 7—8 черв. 2019 р.) юрид. коледж ДПтС України. Чернігів: Вид. Лозовий В.М., 2019. С. 162—165.

6. Самофалов Л.П. Деформація правової свідомості працівників правоохоронних органів і шляхи її подолання. Модернізація системи професійної підготовки пенітенціарного персоналу: питання філософії права, педагогіки й психології, теорії і практики: матеріали виступів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 6 черв. 2014 р.) юрид. коледж ДПтС України. Чернігів: Вид. Лозовий В.М., 2014. С. 276—280.

7. Супрун Т.М. Зарубіжний досвід запобігання та протидії корупції. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2017. Вип. 2—3 (6—7). С. 199—204.

8. Європейські пенітенціарні правила: рекомендація № R (2016) 2 Комітету Міністрів держав-учасниць Ради Європи. База даних (БД) "Законодавство України" ВРУ. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032 (дата звернення: 18.11.2020).

9. Концепція розвитку пенітенціарної системи України, затверджена Розпорядженням КМУ від 13.09.2017 № 654. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2017-%D1%80>.

10. Transparency International. URL: <https://www.transparency.org>

11. Презентація результатів дослідження "Корупція в Україні 2020: розуміння, сприйняття, поширеність. URL: <https://euaci.eu/ua/news/prezentaciya-doslidzhennyakorrupciya-v-ua-2020>

12. Про національну поліцію: Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://portal.rada.gov.ua/laws/show/3341-12>

13. CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2019. URL: <https://www.transparency.org/cpi2019?/news/feature/cpi-2019>

References:

1. Bryginecz, O.O. (2016), *Pravove reguluvannya finansovoyi bezpeky Ukrayiny: monografiya*. [Legal regulation of financial security of Ukraine: monograph], Universytet DFS Ukrayiny, Irpin, Ukraine.

2. Ivankov, O.I. (2016), "International legal standards in the field of protection of the rights of persons sentenced to imprisonment", Ph.D. Thesis, Law, Kharkiv, Ukraine.

3. Koval, A.A (2012), "Status and tendencies of corruption offenses by the staff of the State Criminal-Executive Service of Ukraine", *Aktual'ni problemy zapobihannia koruptsiynym proiavam u Derzhavnij kryminal'no-vykonavchij sluzhbi Ukrainy: materialy nauk.-prakt. seminaru* [Actual problems of preventing corruption

in the State Criminal-Executive Service of Ukraine: materials of scientific practice. Seminar], State. penitentiary. Service of Ukraine, Kyiv, April 12, pp. 31—35.

4. Lysenko, V.O. (2018), "Criminological characteristics and prevention of corruption in the state penitentiary service", *Law and society*, vol. 1, pp. 117—122.

5. Mayboroda, I.A. (2019), "The legal nature of the concepts of social and legal protection of personnel of the State Criminal-Executive Service of Ukraine", *Aktual'ni pytannia pidhotovky fakhivtsiv u vyschikh navchal'nykh zakladakh: dosvid, problemy, perspektyvy: materialy Mizhnar. nauk.— prakt. konf., prysviach. 3-j richnytsi utvorennia navch. zakladu* [Current issues of training in higher education: experience, problems, prospects: materials International. scientific-practical conf., dedicated. 3rd anniversary of the study. Institution.], Chernihiv. jurid. College of State Pedagogical Service of Ukraine, Chernihiv, Ukraine, pp. 162—165.

6. Samofalov, L.P. (2014), "Deformation of the legal consciousness of law enforcement officers and ways to overcome it", *Modernizatsiia systemy profesijnoi pidhotovky penitentsiarnoho personalu: pytannia filosofii prava, pedahohiky j psykholohii, teorii i praktyky: materialy vystupiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* [Modernization of the system of professional training of penitentiary staff: issues of philosophy of law, pedagogy and psychology, theory and practice: materials of speeches International. scientific-practical conf.], Chernihiv. jurid. College of State Pedagogical Service of Ukraine, Chernihiv, Ukraine, pp. 276—280.

7. Suprun, T.M. (2017), "Foreign experience in preventing and combating corruption", *International Legal Bulletin: current issues (theory and practice)*, vol. 2—3 (6—7), pp. 199—204.

8. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), "European penitentiary rules: recommendation № R 2 of the Committee of Ministers of the member states of the Council of Europe", *Database (DB) Legislation of Ukraine*, available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032 (Accessed 30 March 2021).

9. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), "The concept of development of the penitentiary system of Ukraine", available at: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-\(2017\)-%D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-(2017)-%D1%80) (Accessed 30 March 2021).

10. Transparency International (2021), available at: <https://www.transparency.org> (Accessed 30 March 2021).

11. European Union Anti-Corruption Initiative (2020), "Presentation of the results of the study "Corruption in Ukraine 2020: understanding, perception, prevalence", available at: <https://euaci.eu/ua/news/prezentaciya-doslidzhennyakorrupciya-v-ua-2020> (Accessed 30 March 2021). URL:

12. Verkhovna Rada of Ukraine (2015), *Law of Ukraine "On the National Police"*, available at: <http://portal.rada.gov.ua/laws/show/3341-12> (Accessed 30 March 2021).

13. Transparency International (2019), "Corruption Perceptions Index", available at: <https://www.transparency.org/cpi2019?/news/feature/cpi-2019> (Accessed 30 March 2021).

Стаття надійшла до редакції 03.04.2021 р.